

Uz 35. godišnjicu pobjede nad fašizmom i oslobođenja Jugoslavije

General armije
NIKOLA LJUBIČIĆ

Snažna narodnooslobodilačka borba u Jugoslaviji bila je od vitalnog značaja za sve antifašističke snage

Savezni sekretar za narodnu odbranu general armije Nikola Ljubičić napisao je, povodom tridesetpetogodišnjice pobjede nad fašizmom i oslobođenja Jugoslavije, sljedeći članak za Tanjug:

Nekoliko minuta prije svitanja 9. maja 1945. u Evropi je pobjedonosno završen drugi svjetski rat. Nacistička Njemačka je bezuslovno kapitulirala. Progresivno čovječanstvo izvojevalo je jednu od najvećih pobjeda koje bilježi novija svjetska istorija. Iako je taj rat bio težak za sve porobljene zemlje i sve članice Antihitlerovske koalicije, činjenica je da je Sovjetski Savez podnio glavni teret drugog svjetskog rata, dao najveće žrtve i pretrpio velika ratna razaranja. Od velikog značaja bile su i pobjede zapadnih saveznika. Bilo je to vrijeme velikog provjeravanja koliko je ko na djelu, u surovom ratu protiv najmračnijeg neprijatelja čovječanstva, dorastao istorijskim odgovornostima. Narodi Jugoslavije su ponosni što su u tom sudbonosnom sudaru snaga slobode i ljudskog progresa protiv mraka i tiranije oličenih u fašizmu bili na strani Antifašističke koalicije i, pod rukovodstvom druga Tita i Komunističke partije, dali najveći mogući doprinos koji po svom značaju prevazilazi teritorijalnu veličinu i snagu Jugoslavije.

Jugosloveni su masovnim učešćem u narodnooslobodilačkom ratu, istrajnošću boraca Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije i cijelog naroda, prolazeći kroz najveće teškoće i iskušenja, ispisali najsvjetlije stranice svoje novije istorije i stekli veliki ugled u svijetu.

»Jugoslavija je u prošlom ratu na strani saveznika dala najviše što je mogla dati — dala je svakog desetog čovjeka«, rekao je maršal Tito u Skoplju 1975. godine.

Drugi svjetski rat predstavljao je sukob reakcionarnih snaga okupljenih pod zastavom fašizma i antifašističkih, progresivnih — oslobodilačkih i revolucionarnih — snaga objedinjenih u Antifašističkoj koaliciji. Prema tome, rat za uništenje fašizma, za oslobođenje porobljenih naroda i za očuvanje slobode i nezavisnosti ugroženih zemalja odgovarao je željama najširih narodnih masa svih zemalja učesnica u ovom ratu. Povećanju antifašističkog i oslobodilačkog karaktera drugog svjetskog rata znatno su doprinijele i težnje za oslobođenjem kolonijalnih i zavisnih naroda, čija je klasna i nacionalna svijest veoma brzo rasla. Riječ je o jednom tako snažnom talasu emancipacije naroda, koji, po riječima Edvarda Kardelja, »možemo nazvati pravom svetskom antiimperijalističkom revolucijom naroda za njihovo oslobođenje i za njihovu ekonomsku i političku nezavisnost...«

Ulaskom Sovjetskog Saveza u rat stvoreni su povoljni međunarodni uslovi za oslobodilačku borbu porobljenih naroda Evrope i svijeta uopšte. Drug Tito kaže: »Mi smo te uslove shvatili još 1941, kada smo 22. juna, na dan napada na SSSR, pozvali narode Jugoslavije na ustanak i u tom proglasu CK KPJ kazali da vlastitom borbom protiv okupatora ujedno pomažemo herojsku borbu Sovjetskog Saveza...«

Još na Petoj zemaljskoj konferenciji KPJ, održanoj u oktobru 1940, iako drugi svjetski rat do tada nije trajao više od godinu dana i u njega nisu bile uvučene sve evropske države i dvije supersile — Sovjetski Savez i SAD, Josip Broz Tito, u svom referatu, dao je ocjenu koju je istorija kasnije potvrdila.

On kaže da je drugi svjetski rat »mnogo strašniji, bezobzirniji i krvaviji« od prvog svjetskog rata, da »prouzrokuje pravu pustoš jer se vodi ne samo na frontovima nego i u pozadini protiv civilnog pučanstva — protiv žena, djece i staraca« i da se »vodi do istrebljenja i potpunog uništenja čitavih golemih gradova i sela, uništavanja svega onoga što su stvorili čovječji umovi i radne ruke«, da se »ne poštuje ničija nezavisnost ili bilo kakva prava malih naroda«, da se »drsko i brutalno nameće tzv. totalitarni poredak«. Iako je tada preovladivalo mišljenje da je njemački munjevit rat najveće savršenstvo i da se nalazi pred konačnom pobjedom, drug Tito, očima velikog vizionara, u svom referatu dalekovido sagledava da su »osovinske sile još daleko od pobjede«.

U drugom svjetskom ratu Jugoslavija je vodila dva rata. Prvi je bio onaj kratkotrajni, u aprilu 1941, u kojem je bila poražena, okupirana i podijeljena među agresorima, a drugi je četvorogodišnji, oslobodilački i revolucionarni, u toku kojeg je, usred velikog svjetskog sukoba, iz okupirane zemlje izrasla nova Jugoslavija, kao ratujuća država Antihitlerovske koalicije.

Još u toku kratkotrajnog aprilskog rata Komunistička partija Jugoslavije, pod rukovodstvom Josipa Broza Tita, ostajući dosljedna svojoj antifašističkoj liniji i borbi za odbranu slobode i nezavisnosti Jugoslavije, opredijelila se za nastavljjanje borbe protiv agresora i okupatora, bez obzira na sudbinu Kraljevine Jugoslavije i njene vojske. U tom duhu je već 10. aprila Centralni komitet KPJ obrazovao Vojni komitet, pod predsjedništvom generalnog sekretara KPJ Josipa Broza Tita, i uputio proglas narodima Jugoslavije, u kome se ističe da će se borba protiv okupatora nastaviti do konačnog oslobođenja Jugoslavije i da će se u toj borbi »rađati novi svijet« i stvarati »na latinskoj nezavisnosti svih naroda Jugoslavije slobodna, bratska zajednica«.

Mada je otpor Jugoslavije u aprilskom ratu 1941. isuviše kratko i simbolično trajao, samo 12 dana, on je ipak značajan. Prinudio je nacističku Njemačku da napad na Sovjetski Savez odgodi za šest nedjelja, što je bilo od značaja za Crvenu armiju. Jugoslavija se, dakle, već tada našla na strani antifašističkih zemalja i slobodoljubivih naroda i dala početni i značajan doprinos zajedničkoj borbi protiv fašističke agresije i tiranije.

Komunistička partija Jugoslavije u julu 1941, u najkritičnijim trenucima drugog svjetskog rata, dosljedna svome revolucionarnom opredjeljenju, povelala je narod na opšti ustanak protiv njemačke, italijanske, mađarske i bugarske vojske i kvislinga, čije su snage u to vrijeme u Jugoslaviji brojale preko 400.000 vojnika. Okupator je tada bio na vrhuncu vojne moći, raspolagao je moderno organizovanim, tehnički dobro opremljenim, obučanim i brojčano velikim snagama (23 divizije).

Time se Jugoslavija, pod rukovodstvom komunista, javila kao nova ratujuća snaga među državama Antifašističke koalicije. Otvoreno je u Evropi novo — jugoslovensko ratište, na kojem je od 1941. do 1945. godine prosječno bilo 30—35 okupatorskih divizija, koje su trpjele velike materijalne i ljudske gubitke i koje nijesu mogle biti upotrebljene ni na jednom drugom frontu — sovjetsko-njemačkom, afričkom, zapadnom ili onom u Italiji, čime smo najneposrednije ostvarivali strategijsko sadejstvo i rasterećenje glavnih frontova.

Okupatoru je nametnut »rat kao i onaj koji se vodi u Rusiji, Libiji i na Dalekom istoku«, rekao je general Mario Roata, komandant 2. italijanske okupacione armije u Jugoslaviji.

Narodnooslobodilački rat u Jugoslaviji je bio društveno-politički uslovljen teškim političkim, socijalnim i ekonomskim položajem radničke klase i ostalih radnih slojeva, posebno neriješenim nacionalnim pitanjem. Prema tome, njegova istorijska neminovnost je proizlazila iz opšte i posebne situacije u Jugoslaviji, objektivnih okolnosti prozrokovanih karakterom i sadržajem drugog svjetskog rata, nužnošću istorijske smjene vladajuće klase, stupanjem na društvenu pozornicu Komunističke partije Jugoslavije, koja je pod zastavu oslobodilačke borbe protiv okupatora i njegovih pomagača, za nove društvene odnose, okupila sve narode i narodnosti Jugoslavije.

Narodnooslobodilački rat u Jugoslaviji, iako se vodio u okvirima drugog svjetskog rata, bio je politički i vojno potpuno samostalan. On se razvijao po svojim unutrašnjim zakonima, najpotpunije i naj-savjesnije pripreman, organizovan i rukovođen od strane KPJ. Time se, naravno, ne negira uticaj spoljnih faktora koji su djelovali tokom drugog svjetskog rata, ali oni nisu imali odlučujući značaj.

Izvorni korijeni uspješnog razvitka i pobjedonosnog ishoda narodnooslobodilačkog rata nalaze se u revolucionarnom djelovanju KPJ u godinama uoči drugog svjetskog rata, u vrijeme dolaska na čelo KPJ Josipa Broza Tita, koji je borbu protiv fašizma smatrao istorijskom nužnošću.

Tito i Partija pošli su od stanovišta da je oslobodilačka borba svakog naroda, prije svega, njegova nacionalna stvar i da borbu treba početi čim se za to steknu i međunarodni uslovi, dati svoj doprinos slamanju fašizma ne čekajući oslobođenje od velikih sila Antihitlerovske koalicije.

U tome je suština koncepta KPJ u pokretanju i razvijanju narodnooslobodilačkog pokreta, kao samostalnog faktora u sklopu opštih napora zemalja Antihitlerovske koalicije za slamanje fašizma. Intenzivna i snažna narodnooslobodilačka borba u Jugoslaviji bila je od vitalnog značaja za sve antifašističke snage. Razvoj međunarodnih odnosa i borba za međunarodno priznanje nove Jugoslavije nedvosmisleno su pokazali da je oslobođenje zemlje sopstvenim snagama bio presudan činilac u osiguranju tekovina narodnooslobodilačke borbe i čitavog socijalističkog preobražaja i politike nesvrstavanja. »Mi smo u narodnooslobodilačkom ratu, vlastitim snagama, pobijedili strane osvajače i domaće izdajnike. Naše oslobođenje je naše djelo...« (Tito).

Jugoslavija je prije 35 godina potpuno oslobođena. Oružane snage nove Jugoslavije, koje su se počele stvarati u oružanom ustanku 1941, porasle su na preko 800.000 boraca, svrstanih u 62 divizije. U završnim operacijama saveznika protiv nacističke Njemačke u proljeće 1945, Jugoslovenska armija je po broju vojnika bila četvrta, odmah iza Crvene armije, američke i britanske vojske. Ona je imala samostalni dio strategijskog fronta u opštem konačnom jurišu protiv Trećeg Rajha, što je značilo veliko priznanje i povjerenje naših saveznika stečeno u oružanoj borbi. Jugoslovenska armija je časno izvršila taj zadatak. U završnoj ofanzivi od 20. marta do 15. maja 1945, ona je potpuno razbila, uništila i zarobila njemačku balkansku grupaciju i kvislinge. Rat u Jugoslaviji trajao je najduže u Evropi — sve do 15. maja, kada je položila oružje i posljednja neprijateljska grupacija. Time su narodi i narodnosti Jugoslavije, poslije natčovječanskih napora, velikih ljudskih i materijalnih žrtava, uspješno završili četvorogodišnji narodnooslobodilački rat i socijalističku revoluciju.

Obilježavajući danas 35-godišnjicu pobjede nad fašizmom i oslobođenja Jugoslavije, moramo se podsjetiti na istorijsko iskustvo da su oslobodilački ratovi i revolucije uvijek za svoje vođe tražili ljude koji će oličavati njihove težnje i stremljenja, koji će cjelovito sagledati ciljeve borbe i usmjeravati njene učesnike da te ciljeve ostvaruju. Po prirodi stvari, takve ličnosti su univerzalne, one, su, istovremeno, i državnici, i vojskovođe, i revolucionarni pregaoči, i vizionari. Takva ličnost u jugoslovenskoj istoriji je Josip Broz Tito.

Titov životni put i njegovo revolucionarno djelo na izuzetan način potvrđuju Marksovu tezu da društvene okolnosti stvaraju ljude, ali i da ljudi stvaraju društvene okolnosti. Upravo tu započinje velika Titova uloga u istoriji radničke klase i naroda Jugoslavije. Jer, Tito je ona vodeća stvaralačka ličnost našeg revolucionarnog radničkog pokreta koja je Komunističku partiju Jugoslavije naoružala sa najviše saznanja i sredstava, što joj je obezbijedilo uspjeh i pobjedu.

Tito i KPJ su sa najvećom odgovornošću pred sopstvenim narodom, radničkom klasom i istorijom, organizovano vodili i pobjedonosno završili narodnooslobodilački rat i socijalističku revoluciju.

Mnogima u svijetu se 1941. godine činilo da Tito i jugoslovenski komunisti ne mogu savladati sve teškoće nastale okupacijom zemlje i da nisu u stanju da povedu narode i narodnosti Jugoslavije u uspješnu oslobodilačku i revolucionarnu borbu. Vidjeći dalje od drugih i oslanjajući se na društvene snage, Tito i Komunistička partija Jugoslavije su pozvali narode okupirane zemlje na ustanak — u oslo-

bodilački rat, svjesni odgovornosti koju time primaju na sebe, ali i uvjereni da ako rat postane narodni — pobjeda u njemu mora biti izvojevana.

Kao vojskovođa, Tito je početkom rata bio suočen s najtežim ratnim problemima koji se mogu zamisliti. Pitanje je bilo kako da se mala zemlja — Jugoslavija, koju su okupirale fašističke sile, pripremi za oružanu borbu, da se digne na ustanak i da sopstvenim snagama izvojuje pobjedu, a i da poslije završetka rata, u slobodi, sačuva i dalje razvija tekovine revolucije, prvenstveno svoju nezavisnost i samostalnost, u uslovima blokovske podijeljenosti svijeta i vođenja politike s pozicija sile.

Početkom ustanka 1941. godine u Jugoslaviji je otvoren krupan revolucionarni društveni proces, a oružani ustanak je bio izuzetan vojni poduhvat. Bez odgovarajuće vojne organizacije i dejstva, u skladu s tadašnjim jugoslovenskim prilikama, bilo je nemoguće na odgovarajući način izraditi i ostvariti stremljenja radničke klase, naroda i narodnosti Jugoslavije i njihovu riješenost da slijede politiku KPJ. Titovo vojno djelo, iako se ne može odvojiti od Titovog društvenog, revolucionarnog i filozofskog djela u cjelini, ima svoje posebnosti, ali čini nerazdvojnu cjelinu. Valjanost tog djela je potvrđena u ratu, a njegova životnost se potvrđuje i za sve vrijeme poslijeratnog razvitka jugoslovenskog društva.

U okolnostima kakve su bile u Jugoslaviji 1941. godine, pozvati narod u oslobodilačku borbu značilo je, pored ostalog, uzeti u svoje ruke istorijsku inicijativu i primiti se istorijske odgovornosti pred radničkom klasom i pred narodima i narodnostima Jugoslavije. To je bilo vrijeme velike odluke, istorijske provjere čvrstine i povezanosti Partije s radnim masama i njenog internacionalizma. Tom teškom ispitu KPJ se, pod Titovim rukovodstvom, podvrgla svjesno i bez dvoumljenja. Njen poziv na ustanak široko je odjeknuo u narodu, i to, prije svega, zato što su ciljevi oslobodilačkog rata, koje su odredili Tito i Partija, bili ciljevi samog naroda, što su izražavali njegove najpreče interese.

Oslobodilačka i progresivna socijalna sadržina rata bila je, dakle, poluga pomoću koje su Partija i Tito pokrenuli narod u borbu, ono osnovno što je najšire narodne slojeve opredijelilo i što ih je povuklo u oslobodilački rat i revoluciju.

Zasluga je Josipa Broza Tita što su oslobodilački rat i socijalistička revolucija u Jugoslaviji bili od samog početka opštejugoslovenski. To, ta zajednička borba radničke klase, naroda i narodnosti Jugoslavije bila je bitna pretpostavka pobjede, od koje nas dijeli 35

god'na. A zajedništvo i jedinstvo je osigurala svojim revolucionarnim radom Komunistička partija Jugoslavije. Od raskomadane zemlje, u kojoj su živjeli međusobno zavađeni narodi, Tito je stvorio zbratimljenu jugoslovensku zajednicu. To je istorijska zasluga KPJ i Tita.

Narodi Jugoslavije su, pod rukovodstvom Komunističke partije Jugoslavije i Josipa Broza Tita, u četvorogodišnjem oslobodilačkom ratu i revoluciji, izvojevali nacionalno i socijalno oslobođenje i stvorili novu Jugoslaviju, zajednicu ravnopravnih naroda i narodnosti. Oni su u tu svoju slobodu i nezavisnost ugradili 1,700.000 ljudskih života. Jugoslavija je pretrpjela ogromna razaranja i uništenja materijalnih dobara.

Strateg pobjede jugoslovenskog oslobodilačkog rata i socijalističke revolucije u Jugoslaviji je drug Tito. Sve sudbonosne odluke koje su otvarale puteve toj pobjedi vezane su za njegovo ime. Svojom revolucionarnom odlučnošću, on je nadahnuo Partiju, radničku klasu, narode i narodnosti svoje zemlje u borbi za ostvarivanje ciljeva oslobodilačkog rata i socijalističke revolucije u Jugoslaviji. Zato je njegovo djelo trajno ugrađeno u velike tekovine koje su u tom ratu izvojeване.

I danas je aktuelna Titova poruka upućena 9. maja 1945. godine preko talasa Radio-Beograda, kada je kazao: »Želim da ovaj veliki dan bude dan nadahnuća i težnji svih ujedinjenih naroda ka trajnom miru i međusobnom razumijevanju...« Titova je stalna poruka bila i ostala da je mir danas uslov ne samo napretka nego i opstanka čovječanstva.